

10

Vem styr?

Opinionsförändringar bland väljare och riksdagsledamöter

MIKAEL PERSSON OCH ANDERS SUNDELL

Hur fungerar den dynamiska relationen mellan väljares och riksdagsledamöters åsikter – sker representation ”underifrån” eller ”ovanifrån”? Vi identifierar ett intressant mönster: medan en majoritet av riksdagsledamöterna tror att det är väljarna som huvudsakligen påverkar politikernas åsikter, visar vår empiriska analys att det oftare är tvärtom. I hälften av de undersökta fallen är det väljarna som närmar sig riksdagens position, medan representation ”underifrån” är mindre vanlig. Analysen omfattar sju centrala politiska sakfrågor över tid, från privatisering av sjukvård till flyktmottagande. Resultaten bekräftar i huvudsak tidigare forskning om ”representation ovanifrån” i svensk politik, men tillför ny kunskap om politikernas egen uppfattning om representationens riktning, vilken står i kontrast till det faktiska mönstret.

Riksdagen representerar svenska folket. I de allmänna valen röstar medborgarna på representanter som ska föra deras talan de kommande fyra åren. Sådan är tanken i statsvetenskaplig representationsteori så väl som i grundlagen. Det kan förefalla självklart att det är medborgaropinioner som påverkar vilka åsikter riksdagsledamöter driver i riksdagen, det är ju trots allt medborgarna som utser sina representanter i parlamentet. Men i verkligheten påverkar medborgare och politiker varandra i ett dynamiskt samspel. Det är inte bara medborgarna som påverkar de politiska representanterna. Representanterna påverkar också medborgarna. Med andra ord kan representation ske både ”underifrån”, när medborgarna leder politikerna, men också ”ovanifrån”, när politikerna leder medborgarna. I båda fallen blir slutresultatet detsamma: Väljare och valda är överens.

I detta kapitel utnyttjar vi det rika materialet ifrån riksdagsundersökningarna för att besvara två frågor: Tror riksdagspolitikerna att det är väljarna som framförallt påverkar de politiska representanterna, eller tvärtom? Därefter undersöker vi hur det faktiskt sett ut: Är det opinionsförändringar bland medborgarna som drivit opinionsförändringar bland riksdagspolitiker, eller tvärtom?

Vad säger representationsforskningen om kopplingen mellan väljare och valda?

Frågan om kopplingen mellan väljare och valda är en klassisk, närmast evig, fråga inom statsvetenskaplig representationsteori. Ett centralt verk är Hanna Pitkins *The Concept of Representation* där hon argumenterar för att en representativ demokrati fungerar väl i den utsträckning som valda representanter agerar ”i de representerades intresse, på ett sätt som är lyhört för dem” (Pitkin, 1967:209-210) [vår översättning]. Representativ demokrati bör därför, enligt Pitkin, betraktas som en process där representanter kontinuerligt reagerar på medborgarnas önskningskrav och krav, men inte nödvändigtvis anpassar sig till deras preferenser. De har också möjlighet att på ett ansvarsfullt sätt agera i medborgarnas intressen efter eget omdöme, inte enbart mekaniskt representera medborgaropinioner.

Naturligtvis behövs ett visst mått av traditionell representation underifrån i en demokrati, det vill säga att medborgarna i någon mån får den politik de vill ha. De bredare aspekterna av lyhördhet, som huruvida representanter lyssnar på medborgarnas åsikter och förklarar sina handlingar och ställningstaganden för medborgarna är också viktiga, men man kan inte komma ifrån värdet av att en demokrati faktiskt lyckas leverera den politik som medborgarna kräver. Ett system där politiska representanter lyssnar på folkets röst men inte omvandlar folkets vilja till genomförd politik, eller där politikerna styr opinionen för att få den att acceptera den förda politiken, förefaller svårt att normativt försvara. Vissa skulle gå så långt som att säga att förverkligandet av majoritetens vilja är demokratins yttersta syfte. Representanternas åsikter och kontakter med medborgarna är endast medel för att uppnå detta mål (Westerståhl, 1997).

Men inom den demokratiteoretiska forskningen finns det också ett annat teoretiskt spår som går igen hos Montesquieu, Burke och Madison, via Schumpeter till nutida statsvetare som Manin (1995) eller Achen och Bartels (2016). Idén går ut på att den representativa demokratin är kvalitativt annorlunda i jämförelse med exempelvis direktdemokrati. Centrala värden är i stället arbetsdelning och ansvarsfullt ledarskap där ansvarsutkrävande i efterhand vid valen skapar legitimitet. Utifrån ett sådant synsätt ter sig representation ovanifrån mer rimlig. Politikerna ska inte i första hand passivt representera medborgarna. I stället är det politikerna som styr och väljarna som kräver ansvar i efterhand.

Så vad säger då den empiriska forskningen om kopplingen mellan väljare och valda? Den allmänna uppfattningen i studier av åsiktsrepresentativitet är att det finns ett relativt starkt samband (Stimson, MacKuen & Erikson, 1995). Det gäller i de flesta västländer som undersökts under de senaste decennierna. Detta gäller såväl sambandet mellan medborgares och politikernas åsikter (Miller & Stokes, 1966) samt sambandet mellan medborgarnas opinioner och den faktiskt förda politiken

(Persson & Sundell, 2023). Vi kommer dock här fokusera på just sambandet mellan folkets och politikernas åsikter, snarare än den förda politiken.

I Sverige har Sören Holmberg i en rad studier (1997, 2011, 2018, 2022) undersökt vad han kallar för *dynamisk representation*. Dynamisk representation handlar just om att representation sker både ovan- och underifrån: politiker och väljare påverkar varandra. Utifrån analyser av de svenska riksdags- och valundersökningarna dras emellertid slutsatsen att åsiktsförändringar ovanifrån är vanligare än åsiktsförändringar underifrån (Esaiasson & Holmberg 1996). Holmberg har senare uppdaterat dessa analyser att antal gånger. I den senaste analysen från 2022 konstaterar Holmberg att i majoriteten av de fall där man kan mäta parallella åsiktsförändringar följs väljare och valda åt samma håll. Men i en dryg tredjedel av fallen så utvecklas också de båda gruppernas åsikter åt motsatt håll. Samtidigt är de potentiellt politikerstyrda förändringarna vanligare än de potentiellt väljarstyrda förändringarna, även om båda förändringarna förekommer i relativt stor utsträckning och enbart tolv procent av alla förändringar är helt oföljsamma. Sedan är det viktigt att ha i åtanke att dessa resultat enbart bygger på att opinionsförändringar i en grupp föregår en annan. Vi kan inte med säkerhet säga att gruppen som ”leder” verkligen påverkat åsikterna i den andra gruppen. Vi kommer att återkomma till dessa mätningar senare då vi ska återbesöka vissa av dessa data.

Inom internationell forskning har man inte haft samma möjligheter att följa opinioner bland väljare och valda över tid. Däremot har man ägnat sig mer åt att undersöka om politikens uppfattningar om opinionen präglas av systematisk skevhet. Studier från såväl USA som Europa visar då att politiker tenderar att ha en snedvriden uppfattning om den allmänna opinionen på så vis att de tror att den är mer höger och mer konservativ än vad den faktiskt är (Broockman & Skovron, 2018; Pereira, 2021). Studier har också visat att politiker generellt inte är särskilt bra på att uppskatta vad folkopinionen är i olika frågor (Walgrave m.fl., 2023). Detta har också visat sig vara fallet i Sverige, i alla fall när opinionen går emot ledamöternas egna åsikter (Persson & Sundell 2022). Att politiker inte har god kunskap om opinionen kan naturligtvis medföra att politiker, även om de skulle vilja representera väljarnas åsikter så bra som möjligt, kan ha svårt att göra detta på grund av att de helt enkelt inte vet vilka åsikter de ska representera.

Tror riksdagsledamöterna att representationen sker ovanifrån eller underifrån?

Riksdagsundersökningarna utgör ett världsunikt datamaterial för att undersöka samspelet mellan väljare och valda, inget annat land har en tidsserie av samma slag. Studierna har utgjort pionjärinsatser på området och vi har lärt oss mycket om politisk representation från dessa undersökningar. Däremot vet vi förvånans-

vårt lite om hur politiker själva tror att sambandet mellan väljaropinion och politikeropinion ser ut – tror riksdagsledamöter representation i huvudsak sker ovanifrån eller underifrån? Detta har vi för första gången frågat om i Riksdagsundersökningen 2022. Närmare bestämt har vi ställt följande fråga:

”Om Du tänker på när åsiktsförändringar sker bland medborgare och politiker, tror Du att det i huvudsak är:

- Politikerna som påverkar väljarnas åsikter
- Väljarna som påverkar politikernas åsikter”

Frågan hade en hög svarsfrekvens. 256 ledamöter svarade på frågan. Det visade sig att 67 procent svarade att de trodde att det i huvudsak är ”väljarna som påverkar politikernas åsikter” medan 33 procent svarade att de tror att det i huvudsak är ”politikerna som påverkar väljarnas åsikter”. Alltså tvärtemot hur det enligt tidigare studier faktiskt ser ut i verkligheten. Politikerna tror att det är väljarna som i huvudsak påverkar politikerna, medan den svenska forskningen på området hävdar att det tvärtom i huvudsak är politikerna som påverkar väljarna.

Det ska dock påpekas att det är mycket möjligt att de svarande ger de svar som de tror är önskvärda. Även politiker är sannolikt präglade av idén att representation framförallt bör ske underifrån, och möjligen påverkar det svaret. Men om det faktiskt är så kan vi inte veta, vi kan endast konstatera att det inte är helt ovanligt att det blir så i frågeundersökningar när en viss sorts svar på vissa frågor kan uppfattas som mer socialt eller normativt önskvärda.

Men oavsett om det rör sig om ett visst mått av önsketänkande från politikernas sida kring hur det bör fungera, eller om politiker faktiskt tror att detta är sakernas tillstånd, är det slående att bilden går stick i stäv med vad forskningen i 30 år har hävdad, det vill säga att vi huvudsak har representation ovanifrån.

En intressant parallell kan också dras till en besläktad fråga om hur ledamöterna tycker att representation ska fungera. I tidigare undersökningar har ledamöterna fått frågan om hur man ska agera när det finns en motsättning mellan partiets, väljarnas och ledamotens egen åsikt. Där är det bara en minoritet som anser att man ska följa väljarkårens åsikt. De flesta ledamöterna tycker istället att man ska göra som partiet säger eller följa sin egen kompass (Gilljam, Karlsson & Sundell, 2010).

Vilka andra faktorer samvarierar synen på representation med? Tidigare forskning visar att politikers teorier om väljarbeteende korrelerar högt med vänsterhögerposition och deras syn på politikerrollen (Lucas m.fl., kommande). Så är det även här. Intressant nog är det så att ledamöter som i enkäten placerar sig till vänster är mer benägna att tro att politiker oftare driver opinionsförändringar än

medborgare. Bland de ledamöter som ställer sig till vänster om mitten tror 43 procent att politiker i huvudsak är drivande jämfört med enbart 26 procent bland de svarande ledamöter som positionerar sig till höger om mitten.

Det finns också vissa skillnader mellan kvinnor och män, om än inte lika stora. Något fler män (36 procent) än kvinnor (30 procent) tror att förändringar är politikerstyrda. Politiker som är nyvalda tror också oftare att förändringar är politikerstyrda (36 procent) jämfört med de som suttit i riksdagen tidigare (31 procent).

En uppdaterad analys av representationens riktning

Så långt har vi utgått från ledamöternas egen uppfattning i frågan. Men hur ser det ut när vi jämför faktiska opinionsförändringar: är det i huvudsak väljare som driver politiker eller politiker som driver väljare? Man kan såklart fråga sig varför vi ska återvända till denna fråga när den redan undersökts förut. Det finns dock ett stort värde av replikering inom samhällsvetenskapen. När forskare utformar sina analyser möts de av ett stort antal vägskäl där de behöver göra val kring exempelvis urval av frågor, operationaliseringar, kodning och val av gränsvärden. De innebär att analyserna i slutändan kan se ut på väldigt olika vis. Replikeringsstudier har visat att bara drygt hälften av de studier som replikeras kan återskapa en signifikant effekt i samma riktning som i originalstudien (Camerer m.fl., 2024; Brodeur m.fl., 2018).

Vi har därför två mål med den följande analysen. Dels att göra en uppdaterad undersökning där 2022 års mätning är inkluderad. Men dels också för att genomföra en replikering med ett oberoende tillvägagångssätt för att öka reliabiliteten i hur vi ser på forskningsresultaten om opinionsförändringar. Att belysa data med ett oberoende angreppssätt är ett allt mer vanligt förekommande fenomen för att öka tillförlitligheten till forskning. Vi har därför tagit oss an data och analys så oberoende som möjligt, utan att snegla på de vägval som gjorts i Esaiasson och Holmbergs studie (1996) eller i Holmbergs uppföljande studier.

Vi har valt att studera de sju frågor där det finns längst tidsserier från 1985 och framåt och bortse från frågor som är ställda vid enstaka tillfällen. Vi undersöker sju sakfrågor där väljare och valda fått ta ställning till om de håller med om förslagen:

1. Bedriva mer sjukvård i privat regi
2. Förbjuda pornografi
3. Införa sex timmars arbetsdag
4. Minska den offentliga sektorn
5. Minska försvarsutgifterna
6. Minska inkomstskillnaderna
7. Ta emot färre flyktingar

Samtliga dessa frågor har inte ställts vid varje undersökning, men de har ställts i de flesta undersökningar (det vill säga vid varje mandatperiod förutom 1991-1994 då det inte gjordes någon undersökning). Totalt har vi 66 stycken parallella mät-punkter med information om stöd för dessa frågor bland väljarkåren och de folk-valda. Vi kommer i den följande analysen undersöka hur nära eller långt bort ifrån varandra de två grupperna står, och också om åsiktsförändringar ökar eller minskar skillnaderna.

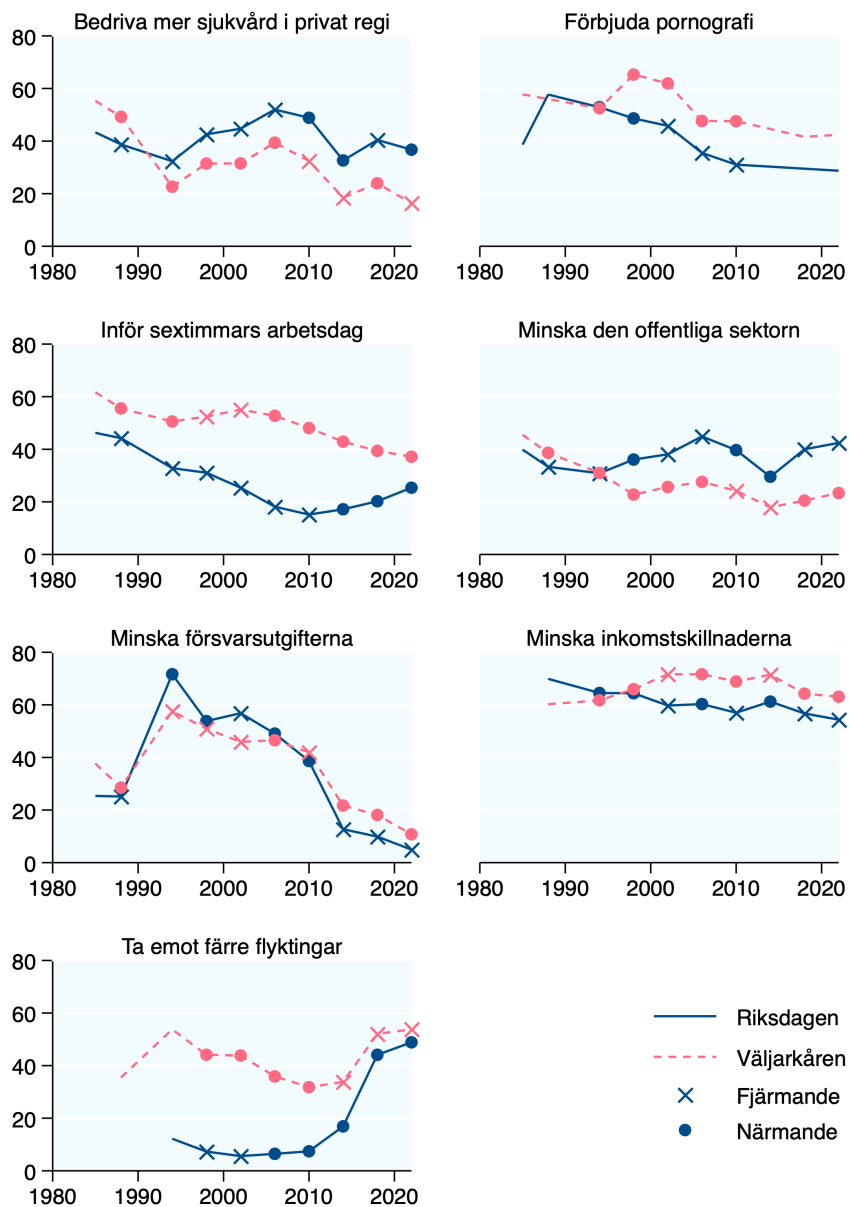
Vi redovisar i figur 1 att andelen bland riksdagsledamöter och väljare som stöder förslaget, det vill säga de som svarade att det är ett "mycket bra" eller "ganska bra förslag". Svarsalternativen är på en femgradig skala där alternativen är "mycket bra förslag", "ganska bra förslag", "varken bra eller dåligt förslag", "ganska bra förslag" och "mycket bra förslag". Vi visar utvecklingen över tid för vart och ett av förslagen bland både väljare och valda. Den solida linjen visar riksdagsledamöterna medan den streckade linjen illustrerar väljarna.

Utöver detta illustrerar vi, vid varje tillfälle förutom det första i varje tidsserie, huruvida respektive grupp har närmat sig eller fjärmat sig ifrån varandra. Vi jämför då åsiktsförändringen i en grupp med den andra gruppens åsikt vid föregående mättillfälle. För 2022 ställer vi alltså frågan om riksdagsledamöterna sedan 2018 blivit mer som väljarna var 2018, och vice versa. I diagrammen markeras närmande med cirkclar och fjärmande med kryss. När båda linjerna visar cirkclar sker det alltså ett ömsesidigt närmande, och när båda har kryss fjärmar sig de båda grupperna från varandra. När den ena gruppen har kryss och den andra cirkel tyder det på att gruppen med kryss leder opinionen – de drar sig bort och den andra gruppen följer.

Överlag tycks det finnas en relativt god överensstämmelse mellan väljare och valda. I frågan om att minska försvarsutgifterna finns närmast en total överensstämmelse. I frågan om att införa sextimmars arbetsdag kan vi se en ökande polarisering kring millennieskiftet: väljarna blev mer positiva, men riksdagen mindre. Därefter började väljarna bli mindre positiva, och därmed närma sig riksdagen. Men under 2010-talet skedde också ett närmande från riksdagen, som blev mer positiv.

En fråga där åsiktsskillnaderna mellan väljare och valda uppmärksammas är den om minskat flyktingmottagande. Vi ser här att väljare under 1990-talet och tidigt 2000-tal var mycket mer positiva till att minska mottagandet än riksdagsledamöterna. Men 2014, 2018 och 2022 sker det stora förändringar i riksdagens inställning: De närmar sig väljarnas åsikt i frågan (markeras med cirkclar), samtidigt som väljarna blir än mer positiva till att ta emot färre flyktingar. Här ser det alltså ut som att väljarna leder opinionen.

Figur 1 Opinionsmönster bland väljare och valda

Kommentar: Linjerna visar andelen bland riksdagsledamöter och väljare som stöder respektive förslag. Mindre vertikalt avstånd mellan linjerna indikerar mindre åsiktsskillnader. Cirklarna och kryssen på linjerna visar därutöver om gruppen närmast eller fjärmat sig från den andra gruppens föregående position. Vid de tre senaste mätillfällena har både väljare och valda närmast sig varandra i frågan om sextimmars arbetsdag, vilket indikeras av cirklarna på linjen.

Tabell 1 Närmande och fjärande bland riksdagsledamöter och väljare

	Väljare avlägsnar sig från riksdagens gamla position	Väljarna närmar sig riksdagens gamla position
Riksdagen avlägsnar sig från väljarnas gamla position	Scenario 1: Ökande polarisering 7% (4 tillfällen)	Scenario 2: Representation ovanifrån 50% (28 tillfällen)
Riksdagen närmar sig väljarnas gamla position	Scenario 3: Representation nedifrån 21%(12 tillfällen)	Scenario 4: Minskande polarisering 21% (12 tillfällen)

Vid varje tillfälle kan alltså fyra olika saker ske: 1) väljare och valda kan fjärma sig från varandra, 2) väljare kan närma sig de valda men de valda fjärfar sig från väljarna, 3) väljarna fjärfar sig från de valda men de valda närmar sig väljarna och 4) väljare och valda kan båda närma sig varandra. Vi ser scenario 2 som den tydligaste indikationen på representation ovanifrån, och scenario 3 som en indikation på representation nedifrån. Vi sammanfattar förekomsten av dessa rörelsemönster i tabell 1.

Det visar sig att representation är en dynamisk process där det finns exempel på alla kombinationer av åsiktsförändringar, men vissa är vanligare än andra. I hälften av fallen är det väljarna som närmar sig riksdagen utan att riksdagen gör det samma (Scenario 2), vilket vi ser som ett uttryck för representation ovanifrån. I de 12 fall där de båda grupperna närmar sig varandra (scenario 4) är det dessutom väljarna som tar det största steget i 7 av fallen och riksdagen i 5. Alltså tvärtom mot hur ledamöterna själva tror att det förhåller sig, att döma av svaren på frågan som analyserades tidigare i kapitlet!

Representation nedifrån är betydligt mindre vanligt: Vid endast 12 tillfällen närmar sig riksdagens väljarnas position (men detta inkluderar å andra sidan den centrala omsvängningen i flyktingfrågan). När de båda grupperna går ifrån varandra är det riksdagen som rör sig mest i ett fall av fyra och väljarna i tre fall av fyra.

Man kan alltså inte entydigt säga att det dynamiska rörelsemönstret i regel utmärks av att den ena parten rör sig och den andra följer efter. Men det vanligaste är icke desto mindre att väljarna närmar sig Riksdagen och inte tvärtom. Detta kan tyckas märkligt mot bakgrund av att det är väljarna som har möjlighet att utse

Riksdagen. Genom att rösta ut riksdagsledamöter som inte representerar väljarna på ett bra sätt och rösta in riksdagsledamöterna som representerar väljarna bättre skulle väljarna potentiellt sätt kunna skapa en riksdag som i genomsnitt rör sig mer mot väljarna. Men detta tycks inte vara fallet. Beakta dock att vi analyserar respektive grupp som en enskild enhet. Vi vet inte i vilken mån opinionsförändringar beror på att individer faktiskt bytt åsikt, eller om det beror på kompositionsförändringar. Kompositionsförändringar kan ske framförallt i riksdagen där ledamöter tillträder och avslutar sina uppdrag. Men kompositionsförändringar kan också ske i valmanskåren i form av att nya unga väljare och invandrade medborgare tillkommer, men även genom att väljare avlider eller byter medborgarskap.

Som vi inledningsvis diskuterade kan man normativt försvara både en situation där riksdagen representerar väljarna och försöker att närma sig deras position, men även representation från ovan där de valda går före med normerande lagstiftning och opinionsbildning där väljarna följer efter. Vi ser relativt mycket av båda tendenserna. Den enda av de fyra kombinationerna i tabell 1 som är ett uppenbart demokratiskt problem är om både väljare och valda fjärrmar sig från varandra, med allt större åsiktsskillnader mellan representanter och dem de är satta att representera. Men som tur är sker detta rätt så sällan, enbart i sju procent eller anorlunda uttryckt i fyra fall. Förutom i två fall där det gäller frågan om sextimmars arbetsdag på 90-talet rör det sig inte heller om några stora skillnader mellan väljare och valda. Över lag finns det tendenser till dynamiska processer i båda riktningar. Men även exempel på att väljare och valda konvergerar mot varandra om de glider isär för mycket.

Sammanfattning och slutsatser

I det här kapitlet har vi undersökt hur åsiktsförändringar sker mellan väljare och riksdagsledamöter, med fokus på om politisk representation drivs “underifrån” eller “ovanifrån”. Genom att analysera data från riksdagsundersökningarna, som erbjuder unika tidsserier över flera decennier, har vi identifierat en intressant mot-sättning: politikerna själva upplever att de främst följer väljarnas åsikter, men våra resultat visar att det oftast är politikerna som leder och påverkar väljarna. Vi har också analyserat hur denna dynamik varierar mellan olika politiska sakfrågor och över tid, samt hur mönstren i åsiktsförändringar mellan väljare och politiker ser ut. Genom dessa analyser hoppas vi bidra vi till en djupare förståelse av hur politisk representation fungerar i praktiken i Sverige. Samspelet mellan väljare och valda är mer komplext än vad det ofta antas vara. I huvudsak bekräftar våra analyser de resultat som Esaiasson och Holmberg presenterade redan på 1990-talet; politisk representation i Sverige sker framför allt från ovan – politikerna styr och

väljarna följer efter (med vissa viktiga undantag). Men, kan vi nu tillägga, politikerna själva tror att det i huvudsak är tvärtom, att det är väljarna som styr och politikerna som följer efter.

Referenser

- Achen, Christopher H. och Larry M. Bartels (2016). *Democracy for realists: why elections do not produce responsive government*. Princeton Studies in Political Behavior Princeton: Princeton University Press.
- Brodeur, A., Esterling, K., Ankel-Peters, J., Bueno, N. S., Desposato, S., Dreber, A., Genovese, F., Green, D. P., Hepplewhite, M., Hoces de la Guardia, F., Johannesson, M., Kotsadam, A., Miguel, E., Velez, Y. R., & Young, L (2024). "Promoting Reproducibility and Replicability in Political Science". *Research & Politics*, 11(1).
- Broockman, David. E., & Skovron, Cristopher (2018). "Bias in perceptions of public opinion among political elites". *American Political Science Review* 112(3), 542-563.
- Camerer, C.F., Dreber, A., Holzmeister, F., Ho, T.H., Huber, J., Johannesson, M., Kirchler, M., Nave, G., Nosek, B., Pfeiffer, T., Altmejd, A., Buttrick, N., Chan, T., Chen, Y., Forsell, E., Gampa, A., Heikensten, E., Hummer, L., Imai, T., Isaksson, S., Manfredi, D., Rose, J., Wagenmakers E.-J., Wu, H (2018). "Evaluating the replicability of social science experiments in Nature and Science." *Nature Human Behaviour*, 2 637–644
- Esaiasson, Peter och Sören Holmberg (1996). *Representation from Above: Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden*. Aldershot: Dartmouth.
- Gilljam, Mikael, David Karlsson och Anders Sundell (2010). "Representationsprinciper i riksdag och kommuner" i Martin Brothén och Sören Holmberg (red) *Folkets Representanter*. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Holmberg, Sören (1997). "Dynamic opinion representation." *Scandinavian Political Studies*. 20(3): 265-283.
- Holmberg, Sören (2011). "Dynamic Representation from Above." i Martin Rosema, Bas Deters och Kees Aarts. *How Democracy Works: Political Representation and Policy Congruence in Modern Societies*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Holmberg, Sören (2014). "Representerar riksdagen svenska folket?" i David Karlsson och Mikael Gilljam (red). *Svenska politiker*. Stockholm: Santérus Förlag.
- Holmberg, Sören (2018). "Åsiktsöverensstämmelse är viktigt" i David Karlsson (red) *Folkets främsta företrädare*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Förvaltningshögskolan och Statsvetenskapliga institutionen.

- Holmberg, Sören (2022). "Representativ demokrati – En dynamisk process." i Patrik Öhberg, Henrik Oscarsson och Jakob Ahlbom. *Folkviljans förverkligande*. Göteborg: Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen.
- Lucas, Jack, Lior Sheffer, Peter Loewen, Stefaan Walgrave, Karolin Soontjens, Eran Amsalem, Stefanie Bailer, Nathalie Brack, Christian Breunig, Pirmin Bundi, Linda Coufalová, Patrick Dumont, Sarah Lachance, Miguel Pereira, Mikael Persson, Jean-Benoit Pilet, Anne Rasmussen, Maj-Britt Sterba, och Frédéric Varone. Kommande. "Politicians' Theories of Voting Behavior." *American Political Science Review*.
- Manin, Bernard (1995). *The Principles of Representative Government*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miller, Warren E., och Donald E. Stokes (1963). "Constituency influence in Congress." *American political science review* 57(1): 45-56.
- Pereira, Miguel (2021). "Understanding and Reducing Biases in Elite Beliefs About the Electorate." *American Political Science Review*. 115(4): 1308-1324.
- Persson, Mikael och Anders Sundell (2024). "The Rich Have a Slight Edge: Evidence from Comparative Data on Income Based Inequality in Policy Congruence." *British Journal of Political Science*. 54(2):514-525.
- Persson, Mikael och Anders Sundell (2022). "Riksdagsledamöternas kunskap om väljarnas åsikter." i Öhberg, Patrik, Henrik Oscarsson och Jakob Ahlbom (red). *Folkviljans förverkligande*. Göteborg: Göteborgs universitet. Statsvetenskapliga institutionen.
- Pitkin, Hanna (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Stimson, James A, Michael B MacKuen och Robert S Erikson (1995). "Dynamic Representation." *American Political Science Review* 89(3): 543–565.
- Walgrave, Stefaan, Arno Jansen, Julie Sevenans, Karolin Soontjens, Jean-Benoit Pilet, Nathalie Brack, Frédéric Varone, Luzia Helfer, Rens Vliegthart, Toni van der Meer, Christian Breunig, Stefanie Bailer, Lior Sheffer, och Peter John Loewen. 2023. "Inaccurate Politicians: Elected Representatives' Estimations of Public Opinion in Four Countries." *The Journal of Politics*. 85(1): 209-222.
- Westerståhl, Jörgen. 1997. "Representativ demokrati – Teoretiska utgångspunkter." *Arkiv för Kommunal ekonomi och politik*. 1(2): 21-33.